

UNITÁRIUS ÉLET

XI. ÉVFOLYAM. 1. SZÁM

1957. SZEPTEMBER HO

SZEPTEMBER

Háromszoros ünnepünk most ez a hónap. — Először azért, mert éppen egy esztendeje annak, hogy az „Unitárius Élet” legutóbb megjelent. 12 hónapon át nélkülöltük unitárius keresztény életünknek ezt a „betűpalástos” prédikátorát. Másodszor azért ünnepünk szeptember, mert ősidők óta ez az iskolakezdés ideje. És harmadszor, de nem utolsó sorban azért, mert szeptember utolsó vasárnapja, immár közel négy évszázad óta, az unitárius ember számára az őszi háladási ünnepe. Azon a vasárnapon a magyarajkú unitáriusok kezdeményezésére most már kb. 25 millió hitestvérünk szerte a világban istentiszteleteiken körülállják az Urasztalát és az Isten iránti hála tiszta érzésével veszik magukhoz a Golgotha keresztjén megtörtént test és kiontott vér szimbolumát; az úrvacsorai kenyeret és bort. Most, amikor egy esztendő után ismét útnak indítjuk egyházi életünket — ezt a negyedévenként megjelenő kis beszámolót, hogy lelkihiánóként vigye szerte a Hazában és a Világban bárhol élő testvéreinkhez gondolatainkat, atyafiságosan köszöntelek Atyámfia, kihez eljut e Lap és kezébe veszed, hogy szörványsorsod magányában felfrissítsd vele lelkedben unitárius szent hitünk éltető erőt. És kérlek, ülj szembe velem ott a távolban, hogy pár percig gondolkozzunk együtt.

Egy esztendő nem hosszú idő az Anyaszentegyház életében. Mégis mi minden történt azóta, hogy utoljára olvastuk az „Unitárius Életet” a múlt év szeptemberében. Akkor is boldog reménységgel indítottuk el gyermekeinket az iskolába. Az utolsó Vasárnapon, akkor is, hálátelt szívvel álltuk körül istentiszteleteinken az Urasztalát. De jött utána október és egyszerre mintha játékszerei lettünk volna a történelemnek, mintha elvesztettük volna egyensúlyunkat; emberségünk egyik elsőrendű kellékét, józan ítélőképességünket. Mintha megzavarodott volna a Nemzet és pillanatszerű megtorpanásunk majdnem végzetessé vált. Kibuggyant az ártatlan vér az ezeréves Hungária glóriás homlokán és túl a természetes elhalálozáson, most egy év után, ma már kevesebben vagyunk Hazánk fiai. Hiányoznak a gyermekek az iskolából és hiányoznak a felnőttek az Urasztalától. Az eltépett kévekötő kalászt megzúzta a történelem. Sokakat beletaposott a véres őszi sárba, kiméletlenül kicsinyeket és nagyokat egyaránt, de még többeket megszedített a felelőtlen ígéretés, s itthagyták Hazájukat. Szülők és a legjobb nevelő iskola, az édes otthon nélkül, aprók és magyarok idegen nyelvek nyelvtani szabályaival birkóznak idegenben akkor, amikor a saját anyanyelvük szépségeiben kellene gazdagítsák sarjadzó lelküket itthon. Ismeretlen jöttevők kenyeré kötelezi hálára őket akkor, amikor itthon az édesanyjuk mindennap könnyesen teszi az asztalra a gazdátlanul maradt terítékhez a drága magyar kenyeret. Vidd el te „Unitárius Élet” szerte a világba mindenfelé, ahol csak egyetlen magyar gyermek van idegenek között, vidd el üzenetünket ottani lelkésztestvérsainkhoz és unitárius testvéreinkhez és a szeretet hangján mond el nekik az ő

nyelvükön: Gondolják magukat a mi helyzetünkbe, ha az ő gyermekük volna távol tőlük, mit cselekednének? Azt amit minden szülő tesz hasonló helyzetben. Kér és követel egyszerre, hogy visszakapja szívétől elszakadt gyermekét. Legyetek segítségére a hazavágyó gyermekeinknek.

Városaink és falvaink életébe belecsendült a folyton születő és már serdülő jövődő diadalmas éneke: iskolai tízpercek fel-feltörő szíve lüktetése. A szeptemberi szélben itt-ott pereg már a fákról egy-egy levél. Légy te „Unitárius Élet” a történelem fáján termő rügyről útrakelt levél és a legtörténelmibb szeptember idején peregj el oda, ahol most a világ népeinek megbízottai az ENSZ ülésein együtt tanácskoznak és mond el mindenkinek a maga nyelvén, hogy megérthessék: Mi, akik átéljük a múlt év októberében felkavart eseményeket, megelégtünk minden verontást, szenvedést. Élni szeretnénk és élni akarunk. Dolgozni kiegyensúlyozottan, egyetértésben, békességben. Jól végzett munkáink után az unitárius ember módján gyermekeinkkel együtt oda akarunk állni az Úr Jézus terített asztala köré, hogy jövődőt építő munkánk drága gyümölcseivel: a megáldott kenyérrel és borral áldozzunk hitünk oltárán az Isten iránti hála szent érzéseivel. Higgyék el minden jöttevőink a világon, hogy akkor segítenek legelőbbet rajtunk, ha nem gátolnak abban, hogy élhessük végre a magunk életét a magunk módja szerint.

Téged pedig unitárius testvérem, ki bárhol az országban ősi hitünk szent örökségét magadban hordozod, kérlek, légy hűséges őrállója jó keresztény emberhez illően küldetésednek.

Bízó hittel és reménységgel végezzük munkánkat mindnyájan Anyaszentegyházunk és édes Hazánk szüntelen való építésében. Szeptember jöttével ez az új iskolai év és új egyházi esztendő legyen a mi megújuló életünknek boldog hajnalpirkadása.

Békesség nekünk és békesség a nagy világnak!

Pethő István
püspöki helynök.

A mi kenyérünk

„A mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma”. Máté: VI. — 11. v.

Őszi háladási istentiszteleten körülálljuk az Ur asztalát és vesszük a kenyeret. A mi kenyérünket. Nem a te kenyeredet, vagy az ő kenyérét, hanem a mi kenyerünket.

Akinek emlékeztetere vesszük magunkhoz az emlékezés jeleként a kenyeret, — a mi Urunk Jézus is így tanított imádkozni és kérni mennyei Atyánktól: „A mi mindennapi kenyérünket add meg...” Nem külön-külön járulunk az Urnak asztalához, hanem együtt, közösen. Nincsen más rangsor az Ur-asztalához való „kiállásnál”, mint az életkor és a példaadás. Előbb az

öregebbek, akik koruknál fogva a legtöbbet dolgoztak a mi kenyérünkért, — és a gyülekezet előjáról, a közösség képviselői, akik az örök jézusi üzenetet képviselik: „Példát adtam tinéktek, hogy amiként én cselekszem, ti is azonképen cselekedjétek!”

Hálát adunk a mi kenyérünkért és fogadalmat tesszünk, hogy igyekezni fogunk méltókká válni a mi kenyérünkre.

A mi kenyérünk abban különbözik az én, vagy a te kenyeredtől, hogy a mi kenyérünk a gondviselés eredménye. Az én vagy a te kenyered viszont talán csak emberi harc. A mi kenyérünk bizonyosság. A te vagy az én kenyérem, mindig bizonytalan. A mi kenyérünk mindig édes. A te vagy az én kenyérem sokszor keserű. A miénk mindig szeretet és béke. Az enyém, vagy a tiéd gyakran gyűlölet és háborúság. A mi kenyérünk üzenet, hogy „nem csak kenyérrel él az ember...”

Az én vagy a te kenyered idegőrlő kötöttség, féltő gond, sokszor remegtető izgalom, elvakító hiedelem, miszerint minden csak a kenyér!

Én vagy te, mindig a holnapi kenyérért harcolunk, mert félünk a holnaptól. — Mi a mi mindennapi kenyérünkért dolgozunk, hogy az meglegyen számunkra, ma, mert a holnapot illetően bizonyosak vagyunk: a holnap mindig, minden körülmények között, egyedül az Istené!

Milyen nagy és hatalmas üzenet mindez! Üzenet az egész világnak, de az egész világ csak akkor fogja magáévá tenni ezt az evangéliumot, azaz örömteli üzenetet, ha Te meg én magunkévá tesszük. És aztán

elmenvén, „tanítványokká tesszük minden népeket”. Minden népeket... a szomszédot, a jó barátot, a kedves ismerőst, a házastársamat és a gyermekemet. — Tanítványokká tenni embereket pedig elsőrenden a személyes példaadás hatalmával lehet. Ahogy Jézus szökö: „Példát adtam tinéktek, hogy amiként én cselekszem, ti is azonképen cselekedjétek”. A példamutató cselekedeten van tehát a hangsúly. A cselekedet — az munka. Az a munka, amit a magvető végez a mi kenyérünkért, a munkás, a jobb életért, a tudós az igazságért.

Az őszi hálaadás ünnepén erre emlékezzél. Jézusra emlékezzél. Az úrvacsorában így vegyétek a mi kenyérünket!

És imádkozzatok, amikor a mi kenyérünket veszitek a Jézus emlékeztetőre, akinek megtörtetett a teste és kiontatott a vére. És emlékezzetek minden emberfiára, akinek megtörtetett a teste és hullott a verejtéke a mi mindennapi kenyérünkért, hogy ez az áldozatban fogant kenyér az áldásnak, a békességnek, a szeretetnek és az igaz emberségnek kenyere legyen, — a mi kenyérünké váljék Isten áldásaként!

És ne feledd, hogy a hálaadásnak ez az úrvacsorája nem csak fényes templomokban vár reád, hanem te távoli szököványokban élő kedves hívünk, részesévé válhatsz otthonodban is, a családi szentélyben, amikor buzgó imádság közepette, az evangélium olvasása után, apai, anyai vagy testvéri szeretettel megszeged az új kenyérét és Jézusra emlékezzél — elosztjátok magatok között, hívő lélekkel adva hálát szeretteiddel a mi mindennapi kenyérünkért! Ámen.

R. Filep Imre.

Egyházköri közgyűlésünkről

Június 2-án tartotta Egyházkörünk az őszi események miatt elmaradt közgyűlését pestszentlőrinci templomunkban. Az előző Közgyűlés alkalmából ugyanis pestszentlőrinci gyülekezetünk fennállásának kétévtes évfordulója tiszteletére meghívta az Egyházkört, hogy templomának falai között tartsa meg Közgyűlését. A Közgyűlésen tekintélyes számban jelentek meg vidéki afiak is, felhasználván a Budapesti Ipari Vásár alkalmából élvezett vasúti kedvezményt.

A Közgyűlést Bencze Márton közügyigazgató bensőséges imája vezette be, majd dr. Gálfalvi István főgondnok mondott elnöki megnyitót. „A mai rendkívül feszült világhelyzet perceiben intó és kéro szóval fordul Anyaszentegyházunk vezetősége egyházunk tagjaihoz — mondotta megnyitó beszédében többek között a főgondnok, — hogy a békét, Istennek ezt az egyik legdrágább ajándékát még a legnagyobb áldozatok árán is őrizzük meg”.

A nagy figyelemmel hallgatott megnyitó után a Közgyűlés üdvözlő iratot küldött Kállai Gyula művelődésügyi miniszternek, Horváth Jánosnak a Művelődésügyi Minisztérium Egyházügyi Hivatala elnökének, a Romániai Unitárius Egyháznak, az Amerikai Unitárius Társulatnak, az Angol Unitárius Egyház vezetőségének és az I. A. R. F. titkárságának.

Napirend előtt a titkár-előadó felolvasta dr. Csiki Gábornak, a megrendült egészségi állapota miatt nyugdalomba vonuló esperes-püspöki helynöknek a Közgyűléshez intézett búcsúiratát, melyben köszönetet mondott a Közgyűlés tagjainak a bizalomért, mellyel közel 10 évvel ezelőtt egyházunk élére, püspöki helynökké választották és szolgálatában támogatták. — Szász János debreceni lelkész napirend előtti felszólalása kapcsán az 1557. évi tordai országgyűlés 400 éves fordulójának jelentőségét méltatta. Ez az országgyűlés volt a vallásszabadság 1568-ban történt kihirdetésének tulajdonképpen előkészítője. Ezen az országgyűlésen anna a dávidferenci szellemnek az ereje jutott kifejezésre, amelyre ma is szükségünk van az egységnek, a harmóniának és a jézusi szeretetnek a jegyében.

A tárgysorozat rendjén foglalkozott a Közgyűlés dr. Csiki Gábor esperes-püspöki helynök saját kérelmére történt nyugállományba helyezésével, tudomásul vette és jóváhagyta a Nyugdíjtanácsnak ezirányú határozatát.

Elnök ezután az ülést az istentisztelet tartamára felfüggesztette. Az istentiszteleti szolgálatot R. Filep Imre budapesti lelkész végezte, Ekárt Gábor vécseői szököványgondnok énekvezér közreműködésével.

A szünet után folytatott tárgysorozat rendjén a Közgyűlés a lelkészi testület javaslatára elsősorban is kimondotta, hogy a Magyarországi Unitárius Egyházköriben nincs életfogytig tartó tisztség. Minden tisztség, minden fokon hat évre szól, kivéve azokat a tisztségeket, amelyekre egyházi törvényünk másképpen intézkedik (pl. közügyigazgató). Kimondotta a Közgyűlés ezzel kapcsolatban, hogy valamennyi egyházköri tisztség lejárt, s ennek megfelelően új ciklus kezdetének jellegével elrendelte a választásokat. Az elnökség ennek folytán az elnöki tisztséget a Közgyűlésnek visszaadta és javasolta korelnök kijelölését. Közgyűlés világi részről korelnökké Gyallay Domokos egyházi tanácsos afiát, egyházi részről Györfi István lelkész afiát, jegyzővé Szász János debreceni lelkész afiát jelölte ki. A kijelölt elnökség elrendelte a választások végrehajtását, s a választás tartamára az ülést felfüggesztette. A titkos szavazással megejtett választások eredményét Gyallay Domokos korelnök olvasta fel és hirdette ki: A szavazás eredményeként a Közgyűlés esperes-püspöki helynökké Pethő Istvánt, főgondnokká: dr. Gálfalvi Istvánt és Ferencz József afiát, egyházköri főjegyzővé R. Filep Imre budapesti lelkészt, közügyigazgatóvá Györfi István budapesti lelkészt választotta meg. Az új elnökséget Gyallay Domokos korelnök meleg szavakkal üdvözölte, Isten áldását kérve az egyházkör új vezetőire, hogy egyházi életünknek megújulására irányuló programjukat valóra tudják váltani. Az újonnan megválasztottaktól az esküt Szász János debreceni lelkész vette be.

Móricz Zsigmond „Gyalogolni jó” című könyvében leírja a székelyek között történt látogatását, s élményeiről elragadtatott szavakban számol be. — „A székelyek vígsága nem olyan, mint az alföldi emberé — írja. Nálunk az Alföldön is jókedvűek az emberek, de itt vigak, mint a faágon fűtyűrésző madarak! Gyermeki vídamság ez, ártatlan, az érintetlen lélek sajátsága”. A székely ember lelki képének ez a klasszikus jellemzése ötlik tollunk alá, amikor e fekete betűkön keresztül immár néhai **Szolga Ferenc** emlékét idézzük. A hozzá hasonló, az állandó derűtől, az élettéljességek örvendező lélek boldog mosolyától áthatott arcú székely ember benső képét faragta szavakba a magyar író toll egyik legnagyobb művésze. **Szolga Ferenc** vérbeli, vidám székely ember volt. Ez volt talán egyéniségének legteljesebb valósága. Ezt tükrözte, hogy őt az élet delén levő férfit, mindenki hamisítatlan székely kicsinyítő névvel csak: **Ferikének** becézte. **Szolga Ferenc** a főváros körületeiben is a szülőföld hamvas tájainak szépségén elmerengő lélek révületében élt. A nagyvárosi élet roppant zenebonájának idegtépő lármáján át is szüntelenül csak a „Jézus kiáltó” hegy madárkoncertjének muzsikája szűrődött immár összeroppant szívére keresztül. — Lelke mindig a hazasóvárgás örök nostalgijában égett, s e „nagyobb” hazában is mindig azt s azokat kereste, amit s akiket ama „kisebb” hazában otthagyott. — Az egyetemesen szórvány sorsban élő unitáriusok dunántúli gyülekezetét pásztorolta Polgárditól a Göcsej legtávolabb eső zugáig. — Ha a szülőföldjétől messzi szakadt egyik-másik hívének ajtaján vasárnaponként mosolygó arccal, szíves szóval beköszöntött, körülötte nyomban hazai emlékektől zsongott a szoba s a — feltárló ajtórésein át, mintha az otthoni erdők fáinak üde lehelete lopakodott volna be.

Szolga Ferenc minden látogatásával az erdélyi „otthon” lelkét vitte magával a dunántúli „ittthon”-okba. — Ismerte szétszórta gyülekezetének majd minden tagját, akik „csillagnyi” távolságban élnek egymástól. — Igazi nyáját összetartó pásztor volt, akinek keze alatt a nyáj egy tagja is aligha sikkadhatott el.

Élő regiszter, pontos nyilvántartó, hűséges számadó, a rend és csín embere volt, ami külső megjelenésében is kifejezésre jutott. Szolgálatkészségét hívei életének legkisebb jelensége el nem kerülhette. Ha személyesen nem tehetett, írásban kereste fel születésnap, névnap vagy egyéb alkalmi megemlékezéseivel a soproni „Löverek” árnyas lombjai, avagy a zalai olajmezők karcsú fűrotornyai körül foglalatoskodó híveit. Ez nála nem társadalmi illem, üres formáság, hanem szeretetreméltó emberi lényéből fakadó lelki szükségesség volt.

A szeretet, amely életében körülvette, tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halálában is megnyilvánult, s szinte medrét vesztett folyóként árasztotta el a nyárutó virág pompájával borított koporsóját. A szűknek bizonyult ravatalozó helyiség nyomasztó, komor sötétségéből kiemelve, ravatalát Isten napfényétől ragyogó szabad ege alá kellett állítani, hogy több mint másfélszáz zokogó asszony és megilletődött arcú, felhősszemű férfi híve méltó búcsút vehessen élete virágjában eltávozott szeretett pásztorától. — A rákoskeresztúri temetőben lefolyt végtisztességen **Pethő István** püspöki helynök és **R. Filep Imre** budapesti lelkész, egyházköri főjegyző végezték a gyászszertartást. Az egyetemes egyház nevében **Ferencz József** főgondnok búcsúzott meleg szavakkal az eltávozott lelképásztortól. A sírnál palástban megjelent paptársai egy-egy bibliai idézettel, egyenként vettek búcsút szeretett pályatársuktól és barátjuktól. — A szülőföld utolsó üdvözlését **Tófalvi Sándor** afia tolmácsolta, egy marék hazai rögöt helyezve a koporsóra.

A Hazafias Népfrent Országos Tanácsa és az Országos Békatanács szeptember 4-én a Sportcsarnokban közös tiltakozó nagygyűlést rendezett az ENSZ ötös bizottságának az ún. magyar ügyben tett jelentése és a magyar nép belügyeibe való illetéktelen beavatkozása ellen. A nagygyűlésen a magyar munkásság, az egyházi szervezetek, az irodalom, tudomány és művészet legjelesebb képviselői emelték fel tiltakozó szavukat a sok ezer részvevő lelkes helyeslése mellett. — Egyházunk képviselőiben **Pethő István** esperes-püspöki helynök, **Dr. Gálfalvi István** és **Ferencz József** főgondnokok, valamint **R. Filep Imre** egyházköri főjegyző vett részt az impozáns méretű tiltakozó nagygyűlésen.

Dr. Amiya Chakravartynak, a bostoni egyetem teológiai fakultása professzorának személyében rendkívül kedves vendége volt egyházunknak. A kiváló vendég, aki az összehasonlító vallás történelmének művelője és előadója, egyébként Rabindranat Tagorenak, a hindúk nagy költőjének 7 évig volt személyi titkára. Vendégünk meglátogatta budapesti mindkét templomunkat és hosszan elbeszélgetett egyházunk vezetőivel, akiket a Margitszigeti Nagyszálló-beli lakásán vendégül is látott.

Pethő István esperes-püspöki helynök, **dr. Gálfalvi István** és **Ferencz József** főgondnokok, **R. Filep Imre** egyházköri főjegyző, tisztelgő látogatáson jelentek meg **Horváth János** úrnál, a Művelődésügyi Minisztérium Egyházügyi Hivatalának elnökénél, akivel egyházunk aktuális kérdéseiről hosszabb megbeszélést folytattak.

Egyházunk új vezetősége bemutatkozó látogatást tett **D. Ordas Lajosnál**, a Déli evangélikus egyházkerület püspökénél, aki a látogatást viszonzta és szívélyes baráti hangú beszélgetést folytatott egyházunk elnökségével.

Az atomfegyverekkel való kísérletezések ellen foglalt állást egyházunk abban az ünnepélyes nyilatkozatban, amelyet eljuttatott az Országos Béketanácshoz és Prágától-Calcuttáig széles e földön mindenüvé, ahol unitáriusok és más szabadelvű keresztények élnek e világon. „A nukleáris fegyverekkel való kísérletek robaja és figyelmeztető jelei Nyugaton és Keleten egyaránt arra kell késztesse minden hívő, erkölcsös és gondolkodó embert, hogy a döntés tekintetében arra az oldalra álljon, amely az élet megmaradását, az élet szolgálatát és a fejlődőképes élet teljes értékű kifejlődését óhajtja, teljes szívével, teljes lelkével, minden erejével, és minden értelmével.

Mi unitáriusok és szabadelvű keresztények rendíthetetlenül hiszünk abban, hogy az erkölcs egyetlen és abszolút alapját, az étellel szembeni feltétlen tisztelet elve adja, amelyet Schweitzer Albert a személyi példamutatás bizonyosságával is megpecsételt és képviselt. Éppen ezért ünnepélyesen kinyilvánítjuk véleményazonosságunkat Schweitzer Albertnek az oslói rádióban, a közelmúltban elmondott kiáltványával, amelyben az atom- és hidrogénfegyverekkel való kísérletezések megszüntetése mellett szállt síkra. Véle együtt hiszünk az étellel szembeni feltétlen tisztelet ethoszának erejében és végső diadalában”.

Egyed Mózes író, pesterzsébeti afiát, nagy kitüntetés érte, az Országos Móricz Zsigmond novella pályázaton elbeszélésével második díjat nyert. Szívvel gratulálunk.

Dr. S. van der Woude magyarországi látogatása.

Kedves vendéget üdvözölhattunk **Dr. S. van der Woude**, az Unitárius és más Szabadelvű Keresztények Világszövetségének titkára, az amsterdami nemzeti könyvtár h. igazgatója személyében, aki rövid idő leforgása alatt két ízben tett látogatást Magyarországon.

Dr. Daniel Gábor, a volt Országos Központi Hitel-szövetkezet ny. jogtanácsosa, budapesti egyházközségünk hosszú ideig volt érdemes gondnoka, később a Duna-Tiszamenti egyházkör felügyelő gondnoka, a második világháború után 1947-ig pedig a Magyarországi Unitárius Egyház világi elnöke, hosszú betegség után Sződön elhunyt. Az egyházunk történetében századok során jelentős szerepet játszott vargyasi **Daniel** család sarja volt, aki elődeinek egyházunk érdekében tett kiváló szolgálatait unitárius közösségünk különböző örökhelyein betöltött feladatkörében a maga részéről is gyarapította. Hosszu ideig elnöke volt a budapesti Dávid Ferenc Egyletnek, de különösen nagy szeretettel fordult ifjúságunk felé, amelynek erkölcsi és anyagi támogatását célkitűzéseinek megvalósításában, szinte missziói feladatának tartotta. Annak idején számottevő anyagi áldozattal tette lehetővé, hogy nyaranta sok-sok unitárius gyermek és ifjú szünidejét hazánk különböző vidékein, megfelelő környezetben tölthesse el. Sok száz, — ma már férfisorban levő hajdani diákokgyerek könnyes hálával gondol áldott lelkü jötevőjére, aki szerény, közvetlen modorával, kicsinyeknek és nagyoknak a szívéhez egyaránt közel tudott férkőzni. — A sok csapást, ami életének utolsó szakában érte, egyéniségére jellemző béketűréssel, igazi unitárius lélekre valló alázatossággal viselte. Távozásra súlyos vesztesége anyaszentegyházunknak. — Sződön végbement temetésén a gyászszertartást **Pethő István** esperes-püspöki helynök és **R. Filep Imre** egyházközi főjegyző végezte. A végtisztességen egyházunk képviselőjében megjelentek: **dr. Gálfalvi István** és **Ferencz József** főgondnok, **Győrfi István** közügyigazgató és **dr. Nyiredy Géza** egyházi titkár. Az egyetemes egyház és a budapesti egyházközség a koporsóra helyezett koszorúkkal rótta le kegyeletét nagy halottjával szemben.

Ozv. Ferencz Ákosné, Ferencz József afiának, a Magyarországi Unitárius Egyházkör főgondnokának édesanyja: december 7-én meghalt. Az egykori dicsőségtörő mártóni női társadalomnak egyik közkedvelt, vezető tagja volt. Nagy részvét mellett helyezték örök nyugalomra a Farkasréti temetőben.

Dr. Mikó Miklós, a Szövetkezetek egykori Knézits utcai Erzsébet kórházának volt igazgató főorvosa, egyházközi tanácsos afia decemberben Budapesten elhunyt. A Mikó család egyházához, vallásához szívvel ragaszkodó, értékes tagja volt, hivatása területén közmegebecsülésnek, tekintélynek örvendett, szeretetreméltó személyét a betegek százainak őszinte hálája övezi. A volt Misszióház Diákinternátusának egykori lakói volt szeretett „házi orvosukat” veszítették benne. Temetése az akkori nehéz közlekedési viszonyok ellenére is nagy részvét mellett folyt le a Farkasréti temetőben. A gyászszertartást **dr. Csiki Gábor** és **Pethő István** végezték. **Mikó István** gyógyszerész afia bátyját gyászolja az elhunytban.

Ajtai Kovács József, ny. fővárosi iskolaigazgató, életének 76-ik évében váratlanul elhunyt. **Ajtai Kovács József** afia budapesti egyházközségünknek a két világháború között lefolyt életében rendkívül hasznos tevékenységet fejtett ki. Kolozsvárról került föl a fővárosba, ahol nyomban nagy buzgósággal bekapcsolódott az egyházi közösség munkájába.

Dr. Murvay Árpád, egyházközi tanácsos, orosházi orvos afia, aki a különböző iskolaközi sportversenyeken elért sikereivel annak idején sok dicsőséget szerzett az Alma Maternek — Orosházán meghalt. Temetésén az egyházi szertartást **R. Filep Imre** budapesti lelkész, az elhunyt korábbi lelképásztora végezte.

Őszinte kegyelettel őrizzük halottaink drága emlékét.

Erdély tudós társadalmának nagy ünnepe van. **Kelemen Lajos** ny. levéltári főigazgató, a kiváló történettudós, a Magyar Tudományos Akadémia kúltargja szeptember 30-án életének 80. évfordulójához érkezett.

Kelemen Lajos történetíró munkásságának értékelése a hivatottak feladata. Mi, életének e nevezetes állomásán szívünk őszinte, tiszta örömevel üdvözljük őt elsősorban is, mint v. kolozsvári unitárius gimnáziumnak egyik legjelesebb oktatóját, aki generációk hosszú sora előtt tárta fel a történelem ismeretének igaz szépségeit, köszöntjük ifjúságunk egyik legszuggesztívebb hatású nevelőjét, aki közismerten puritan életfelfogásával, a legszigorúbb erkölcsi elveken nyugvó, de a verbeli pedagógusra jellemző igaz emberi jószág forrásaiból táplálkozó nevelési rendszerével elvévészíthetetlen utat mutatott az életbelépő diákok szízei előtt.

Rendkívül széleskörű történetírói munkásságából hadd emeljük ki néhányat, így többek között az Erdélyi Múzeum Egyesület történetét, a vargyasi **Daniel** család történetének újabb adatokkal való kiegészítését, az erdélyi magyar templomok mennyezet és karzat festményeiről, továbbá Kolozsvár régi házairól írt tanulmányát. Sajtó alá rendezte **Bánffy Jánosné** 1840—49. évi élményeiről szóló **Hermányi Dienes József** emlékiratát, felfjegyzéseit. Mindkét művet életrajzzal látta el. Rendkívül sok unitárius egyháztörténeti adatot publikált. Értékes tanulmányt közölt egyházi kegyzsereinkről is. Nagy jelentőségű tudományos anyagot kutatót fel Kolozsvár régi, — több ezer oldalra kitévő — számadási könyveinek áttanulmányozásával.

A kolozsvári Bolyai Tudomány Egyetem a nevezetes évforduló alkalmából külön kötetbe gyűjtötte össze az ősz tudós barátainak, tisztelőinek, tanítványainak tanulmányait, amelyek érzékeltetik a kutatások jelenlegi állását azokon a munkaterületeken, amelyekben **Kelemen** egykor dolgozott. A tanulmánykötet előreláthatólag 4—500 lap terjedelemben képekkel gazdagon díszítve ez év szeptemberében jelenik meg, a **Roman Tudományos Könyvkiadó**nál. A Bolyai Tudományegyetem rektora a tanulmánykötet kiadásával kapcsolatos tájékoztatójában többek között ezeket írja: „**Kelemen Lajos** hosszú élete gazdag eredményeinek a hazai történetkutatás, levéltár, múzeum és könyvtárak mai munkásságának a legfőbb hasznélvezői és értékelői. Szorgalmas úttörője egész sor munkaterületen az indítást, a biztos kiindulási pontot jelenti a mai kutató számára is. De mindezen túl **Kelemen Lajos** élete a szűk nemzeti elfogultságon felül emelkedő, őszintelen tudományos szolgálatnak olyan példája, mely közel-hozza őt azokhoz, akik az általa megkezdett munkát napjainkig tovább folytatják.”

Kelemen Lajos életművének eredményeit „nemzetiségre való tekintet nélkül az ország egész tudományossága élvezi, — írja továbbá a tájékoztató. Ennek jeleként a tiszteletére megjelenő tanulmánykötetben hazai és külföldi tudósok, a magyar, román és szász történetkutatók legjobbjai szerepelnek dolgozataikkal. Az emlékkötetben unitárius történetkutatónk közül **Benezédi Pál** afia. „A kolozsvári volt Unitárius Kollégium könyvtárának kézirattáraról”, **Bodor András**: „Napoca a feliratok tükrében” és **Szentmártoni Kálmán**: „A torockói iskola a XIX. században” című tanulmányaikkal köszöntik a romániai magyar történetírók nesztörőjét. — Értésülésünk szerint a **Roman Állami Tudományos Könyvkiadó** a közeljövőben kiadja **Kelemen Lajos** műveit, köztük az „Erdélyi Műemlékeiről” szóló rendkívül értékes, egyedülálló munkáját.

Kelemen István ny. esperes-lelkész afia Alsórákoson elhunyt. A nagykiterjedésű **Kelemen** családnak, amely sok jeles papot adott egyházunknak megbecsült érdemes tagja volt.

Végh Mihályné szül. **Ferencz Zsuzsanna**, nagynevű püspökünk: néhai **Ferenc József** leánya, néhai **Végh Mihály** nak erdélyi egyházunk egykori jeles egyházi és püspöki titkáranak özvegye Kolozsváron elhunyt. A köztisztviselőben álló matrónában **Ferenc József** egyházkörünk főgondnoka nagynénjét gyászolja.

Dr. Kovács Jakab brassói lelkész, az újabb lelkész nemzedéknek egyik legképzettebb tagja Brassóban elhunyt. **Dr. Kovács Jakab** két évet töltött az oxfordi teológiai akadémián, s a kolozsvári teológián az ótestamentum tudományból magántanári képesítést szerzett. Halála nagy vesztesége egyházunknak. Áldassék az igazak emléke.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Felelős szerkesztő és kiadó: **Pethő István**.

Evi előfizetés díja: 6 forint.

Budapest, IX., Hőgyes Endre utca 3.

Táv.: 183—186, Csekkész.: 50.561.

Zrínyi Nyomda, Budapest. — Felelős: Bolgár Imre.